

ASPECTE ALE LUPTEI SOCIALE PE DOMENIUL MĂNĂSTIRII NUCET, JUDEȚUL DÎMBOVIȚA

Spiridon Cristoceă

Existență pe vremea domniei lui Vlad Călugărul (1482—1485), care o înzestrează cu muntele Buciaci,¹ mănăstirea Nucet, considerată de unii ctitoria marelui pircălab Gherghina,² a fost una dintre cele mai mari mănăstiri din județul Dîmbovița și chiar din Țara Românească. Prin danii din partea domnilor, boierilor și credincioșilor de rînd, prin cumpărări și prin alte căi, mănăstirea Nucet și-a format un domeniu destul de însemnat, constînd din : moșii, munți, bălți, vii, mori, prăvălii, rumâni, țigani etc. Cel care a făcut mănăstirii Nucet cele mai importante danii a fost Gherghina pircălab, cumnatul lui Vlad Călugărul și unchiul domnitorului Radu cel Mare.³ Astfel, la 15 decembrie 1501, Radu cel Mare, domnul Țării Românești (1495—1508), întărește mănăstirii Nucet satele : „....Ciomășanii cu tot hotarul și cu morile și Topolovenii toți și cu vinăriciul și Micșeneștii toți și jumătate din balta zisă Saltava, de la gură pînă la Tâmburești și Bădeștii toți și cu morile sale și Mileștii cu morile sale“ și 30 sălase de țigani dăruite mănăstirii de Gherghina pircălab.⁴

Mai greu de reconstituit în secolele XV—XVII, domeniul mănăstirii Nucet apare destul de clar în cataografiile ce se întocmesc în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Aceste catagrafii ce prezintă averea mișcătoare și nemișcătoare a mănăstirii la o anumită dată nu indică, însă, și căile prin care această avere a intrat în patrimoniul mănăstirii.

Deși în comunicarea de față nu ne-am propus reconstituirea domeniului mănăstirii, vom prezenta satele și numărul locuitorilor lor în

* Comunicare prezentată la Sesiunea de comunicări științifice a Muzeului județean Dimbovița, 5—6 mai 1978.

1. D.I.R., B, Țara Românească, XVI, I (1511—1525), pag. 113—114 (nr. 114).

2. Pentru bibliografie vezi : Nicolae Stoicescu, Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România, I, Țara Românească, Editată de Mitropolia Olteniei, vol. II, 1970, pag. 450—451, N. Stoicescu, Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova sec. XIV—XVII, Edițiura enciclopedică română, București, 1971, pag. 21, Adriana Boescu, Mihai Oproiu, Cîteva precizări la etapele de construcție ale mănăstirii Nucetul, în Biblioteca Valachica, Muzeul județean Dimbovița, Tîrgoviște, 1975, pag. 289—302 și Măria Soveja, Iulia Gheorghian, Marcel Dumitru-Ciucă, Îndrumător în arhivele centrale, vol. I, partea I, Direcția generală a arhivelor statului, București, 1971, pag. 134—135.

3. N. Stoicescu, Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova sec. XIV—XVII, Editura enciclopedică română, București, 1971, pag. 21.

4. D.I.R., B, Țara Românească, XVI, (1501—1525), pag. 7—9 (nr. 5).

anumite perioade pentru a înțelege mai bine relațiile sociale pe domeniul mănăstirii. Astfel, la 1 aprilie 1823, mănăstirea avea următoarele moșii: Nucet, Racovița, Mărcești, Titu, Bădești, Panaghia (județul Dimbovița), Obilești (județul Ialomița). Topoloveni (județul Muscel), muntele Nucet, 18 pogoane vie în Dealul Piteștilor, o vie păraginită lângă mănăstirea Dealu.⁵ În catagrafia întocmită în noiembrie 1847, în afară de moșii, sint trecuți și clăcașii care se aflau pe ele. Aceste moșii erau: Nucet cu mai multe sate și cătune (Nucet — 70 clăcași și pădure, Olari — 49 clăcași, Ochea — 17 clăcași, Movila — 14 clăcași, Cazaci — 8 clăcași, Gura Șuții — 77 clăcași, Ursoaia — 21 clăcași, Ivanca — 39 clăcași. Că-tunu de sub Coastă — 19 clăcași), Bădești sau Sirdanu — 140 clăcași, Titu — 63 clăcași și pădure, Racovița — 60 clăcași, pădure și heleșteu cu un făcău părăsit, Culcați, Mărcești — pădure, Panaghia — 7 clăcași și pădure, Topoloveni — 70 clăcași, pădure și o vie, muntele Nucet, o vie păraginită lângă mănăstirea Dealu, două locuri în București (unul în Șelari, unde a fost prăvălia ce a ars la 23 martie 1846, și altul în Șelari, în spatele tabacerii din Sf. Nicolae). Numărul total al clăcașilor mănăstirii în acest an se ridică la 654. Unele dintre moșiile mănăstirii erau a-rendate pe o perioadă de trei ani, de la 23 aprilie 1848 pînă la 23 april. 1851, suma totală a arenzii pe an fiind de 124060 lei (Nucet, Panaghia și muntele Nucet — 60000 lei/an, Topoloveni — 9500 lei/an, Bădești și Titu — 33000 lei/an, Racovița — 9000 lei/an, Mărcești — 8500 lei/an, Culcați — 4060 lei/an).⁶

Cercetarea documentelor și catagrafiilor mănăstirii Nucet ne dă posibilitatea să apreciem starea materială a acesteia în diferite perioade. Printre factorii importanți care au influențat starea materială a mănăstirii în diferite epoci (numărul moșiiilor și mărimea lor, zona geografică în care se aflau aceste moșii, numărul țăranilor care se aflau pe ele, perioada istorică la care ne referim, calitățile organizatorice ale egumenilor etc.) un rol deosebit a avut și lupta pe care rumânii, țăranii șezători și robii mănăstirii au dus-o împotriva exploatării la care erau supuși de către mănăstire. Această luptă care a îmbrăcat diferite forme a cunoscut o amploare deosebită începînd din secolele al XVIII-lea. Ca urmare a creșterii pieței interne și externe, boierii și mănăstirile își intensifică goana după forța de muncă, pentru sporirea obligațiilor țăranilor și robilor.

Numeroase documente se referă la refuzul țăranilor de a presta ciaca și de a da dijma către mănăstire. Neavînd mijloace de constrîngere, egumenii se judecă cu ei sau apelează la domnie care, prin porunci, obligă pe țăranii să presteze claca și să dea dijma. Astfel, la 12 ianuarie 1697, Constantin Brîncoveanu, domnul Țării Românești (1688–1714), împuternicește pe egumenul mănăstirii Nucet să ia dijma de la rumânii mănăstirii Panaghia, ce era închinată Nucetului, și de la locuitorii de pe moșia Racovița, iar, în caz că aceștia se opuneau, să le ia „dijma fără voia lor”.⁷

5. Biblioteca Academiei R.S.R., ms. 724, f. 279 r.

6. Ibidem, f. 332 v — 333 r.

7. George Potra, Tezaurul documentar al județului Dimbovița (1418–1800), Muzeul județean Dimbovița, 1972, pag. 516 (nr. 689).

La 21 octombrie 1719, Nicolae Mavrocordat, domnul Țării Românești (1716, 1719—1730), dă o carte lui Dionisie, egumenul mănăstirii Nucet, ca să apuce țăranii șezători pe moșiile Nucet, Topoloveni și pe alte moșii ale mănăstirii să „lucreze după obicei”, iar celor care se împotriveau „să le spargă casele și să-i gonească duple moșiia mănăstirii”.⁸ Prin cartea pe care Constantin Mavrocordat, domnul Țării Românești, o dă egumenului mănăstirii Nucet, la 4 septembrie 1744, țăranii șezători pe moșiile mănăstirii erau obligați să clăcuiască 12 zile pe an — la arătură, la coasă și la secere — și să dea dijma după obicei. De asemenea, nimeni nu avea voie să cosească, să are, să umble cu vitele pe moșiile mănăstirii fără aprobarea ispravnicului acelor moșii sau să vîndă vin și rachiu pe domeniul mănăstiresc.⁹ În urma jalbei egumenului mănăstirii Nucet referitoare la faptul că țăranii șezători pe moșia Topoloveni „nu vor ca să se supue să clăcuiască orînduitele zile”, Constantin Mavrocordat poruncește ispravnicului județului Muscel, la 24 martie 1745, să-i constrîngă să clăcuiască 12 zile pe an și să dea dijma.¹⁰ Ca urmare a jalbei făcută de egumenul Mănăstirii Nucet, Nichifor, către domn prin care se relatează că locuitorii din satul Nucet nu fac 12 zile de clacă, nu dau dijma și că vînd vin și rachiu, se ajunge la o înțelegere între țărani și mănăstire. În zăpăsul pe care țăranii îl dau mănăstirii, la 2 februarie 1806, ei se obligau să clăcuiască 10 zile pe an, să dea dijma din toate produsele, să ducă cei ce aveau car și boi la mănăstire un car de lemne la Crăciun și, tot la Crăciun să dea mănăstirii o găină, iar, la Sf. Petru, un pui. Privitor la vînzarea băuturilor, țăranii aveau voie să vîndă numai rachiu cu ridicata. Cei care vindeau vin și rachiu pe la casele lor plăteau gloabă, iar mănăstirea putea să le spargă vasele. Tot prin acest zăpăsi, țăranii se obligau să nu taie lemne pentru foc sau pentru alte nevoi (cherestea, pari, nuiele) fără știrea mănăstirii.¹¹ Țăranii șezători pe moșia Nucet refuză să dea dijma prunilor, din zece unul, și, de aceea, egumenul se judecă cu ei. La 6 septembrie 1807, ispravnicul județului Dîmbovița hotărăște ca șezătorii să dea dijmă, din zece priuni unul, în afară de un pogon de loc ce se află în jurul casei pentru care nu dădeau nici un fel de dijmă. Întrucît unii locuitori își vînduseră livezile de pruni, se hotărăște ca zeciuala să se ia din banii pe care i-au încasat în urma vînzării.¹² În ciuda zăpăsului din 2 februarie 1806, țăranii refuză să clăcuiască, să dea dijma porumbului, zeciuala prunilor și altele, și, de aceea, la 23 februarie 1814, ispravnicul județului Dîmbovița trimite un slujitor ca, împreună cu omul mănăstirii, să oblige pe țărani să se supună sau să-i aducă la Tîrgoviște.¹³ După ce la 24 ianuarie 1816, egumenul Sofronie se plînsese domnitorului că țăranii șezători pe moșia Nucet refuză să facă cele

8. Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea, Țara Românească, vol. I. Editura Academiei Republicii Populare Române, 1961, pag. 267 (nr. 99).

9. Arh. St. Buc., M-rea Nucet, ms. 457, f. 128.

10. Documente privind relațiile agrare..., pag. 429—430 (nr. 271).

11. Arh. St. Buc., M-rea Nucet, XXIII/10.

12. Ibidem, XXII/21.

13. Ibidem, XXIV/27.

12 zile de clacă și să dea dijma finului în natură,¹⁴ la 8 februarie 1817, înaintează domnului o altă jalbă împotriva țăranilor șezători pe moșiile mănăstirii, pentru că „nesuferite sînt năravurile lor și cugetul lor cel pornit numai asupra înșelăciunilor”.¹⁵ Cu toate poruncile domnești, țăranii refuză să lucreze viile, astfel că întîlnim în documente cazuri de părăsire a lor. Întrucît mulți din cei ce aveau vii în Dealul Topolovenilor le părăsiseră, egumenul se plînge domnitorului Nicolae Mavrocordat care, la 17 mai 1716, dă o carte prin care egumenul putea să ia viile părăsite „să le dea altor cui să vor afla, să le lucreze și să le stăpînească cu pace.”¹⁶ În catagrafiile întocmite la 1 aprilie 1823,¹⁷ la 24 iulie 1829,¹⁸ în august 1842¹⁹ și în noiembrie 1847²⁰ via mănăstirii Nucet ce se afla în „poalele” mănăstirii Dealu este trecută ca „părăginită”.

Pentru a nu plăti vinăriciul către mănăstire, unii dintre locuitori se folosesc de orice împrejurare. Astfel, în urma rugăminții celor ce aveau vii în Dealul Nucetului, egumenul acceptă ca vinăricul anului 1689 să nu fie plătit în vin ci în bani, după ce aceștia își vor vinde vinurile, însă, nu trimite om la timp pentru a încasa banii. Profitînd de faptul că în timpul intrării în țară a austriecilor, aceștia au luat vinurile unor locuitori de aici, alții, motivînd că și vinul lor a fost luat, refuză să mai plătească vinăriciul. De aceea, la 24 aprilie 1690, domnitorul Constantin Brincoveanu, poruncește acestora : „....să căutați să nu umblați cu minciuni zicînd că v-au băut nemții vinurile, ci să vă plătiți vinăriciul tot”.²¹ La 19 februarie 1747, domnitorul Constantin Mavrocordat dă o carte egumenului mănăstirii Nucet prin care acesta urma să ia vinăriciul de la cei ce aveau vii în Dealul Topolovenilor și pe Valea Glimbovelului din 20 de vedre una, nu însă în vin ci în bani, 20 de bani de vadră.²² Pentru a produce pagubă mănăstirii, cîmpulungenii care aveau vii în Dealul Topolovenilor, după ce rupeau pecetile și beau din vin, puneau apă în in butoaie, de aceea, în urma plîngerii egumenului, Matei Basarab poruncește acestora, la 23 septembrie 1650 : „....iar voi să căutați să duceți vinul foarte cu tocmeală și cu ispravă bună, să nu mai faceți acest lucru cum ați făcut pînă acum, că, apoi, mare certare și urgie veți petrece de cătră domnia mea”.²³

Încălcarea monopolului vînzării băuturilor de către țărani a determinat reacția mănăstirii care a încercat să stăvilească această practică des folosită. La 1 iulie 1724, Nicolae Mavrocordat poruncește tuturor oamenilor care aveau vii în Dealul Topolovenilor, în urma jalbei egumenului Nucet, „să nu mai puneți vin pe moșiia mînăstirii să să vînză [...] că

14. Ibidem, XXII/31.

15. Ibidem, XXIII/14.

16. Ibidem, ms. 457, f. 104.

17. Biblioteca Academiei R.S.R., ms. 724, f. 279 r.

18. Ibidem, f. 289.

19. Ibidem, f. 321.

20. Ibidem, f. 332 v — 333 r.

21. George Potra, op. cit., pag. 455—456 (nr. 634).

22. Arh. St. Buc., M-reă Nucet, ms. 457, f. 123 v.

23. Ibidem, f. 92.

să știți că veți petrece scîrbă cătră domnia mea”.²⁴ La 8 ianuarie 1742, Mihai Racoviță, domnul Țării Românești (1730—1731, 1741—1744), dă o carte egumenului Dionisie al mănăstirii Nucet ca să poată opri pe cei ce au vii în Dealul Topolovenilor să nu-și mai vîndă vinurile pe moșia mănăstirii. Din această carte reiese că, încă din 1661—1662, locuitorii care aveau vii la Topoloveni se legaseră printr-un zapis să nu mai vîndă vin, însă în vremea lui Constantin Brîncoveanu ei încep din nou să vîndă și, de aceea, în urma jalbei egumenului, Constantin Brîncoveanu dă o care prin care interzice această vînzare. Tot o astfel de carte dăduse, la 12 ianuarie 1734, și Grigore al II-lea Ghica, domnul Țării Românești (1733—1735, 1748—1752).²⁵ Fără să țină seama de porunca lui Constantin Mavrocordat, sătenii din Topoloveni continuă să vîndă vin și rachiu și de aceea, la 29 mai 1747, domnitorul poruncește ispravnicului de Muscel să trimită un slujbaș împreună cu omul domniei la Topoloveni pentru ca la „oricite buți va găsi vînzîndu-se, la toate să le tae cepurile și să le pecetluiască”. Domnitorul hotărăște ca, pentru fiecare butie vîndută, sătenii să plătească cîte un leu, iar, în caz că vor mai vinde, să dea gloabă mănăstirii cîte 15 taleri de butie.²⁶ În ciuda poruncilor domnești, locuitorii continuă să nu se supună. La 5 martie 1790, divanul Țării Românești poruncește ispravnicilor județului Dîmbovița să cerceteze reclamația egumenului de la Nucet împotriva locuitorilor de pe moșia mănăstirii. Locuitorii erau reclamați că : „...nu urmează datorii lor a-și face claca și a-și da dijma cum și vin i rachiu vînd în silă pe moșia mănăstirii. Asemenea și pomaele mănăstirii le culeg ei în silă și pă țigani mănăstirii îi bate și îi izgonesc. Pădurea mănăstirii care este ținută și copacii cei roditori dă ghindă îi taie și îi strică pentru a lor trebuință”.²⁷

Sperînd într-o îmbunătățire a situației lor, țăranii întocmesc jalbe pe care le înaintează în special domnitorului. Una din jalbele care conține amănunțit obligațiile impuse este cea pe care în 1750 locuitorii din satele Nucet, Movila Tăiată și Olari o înaintează domnitorului. Ei se plîng împotriva egumenului Sofronie care le pricinuieste „multe nedreptăți și asupreli” și care „toate vechiurile obiceiuri ale pămîntului ni li-au stricat, întreindu-le și împătrindu-le”. Țăranii reclamau că la dijma porumbului, egumenul nu măsura cu prăjina și nu le lua cu banița dreaptă, ci cu o prăjină de 16 palme făcută de el și cu o baniță de 31 oca. De asemenea, la dijma fînului, după obicei, dădeau 10 parale de car, însă Sofronie le ia 1 taler de car și nici fînul nu le dă voie să-l ridice la timp. Ei se plîng că din livezile de pruni nu dădeau zeciuală „fiindcă bătrînii noști, toți cu totul au sădit și au făcut livadă de tot felii de pomet mănăstirii”, iar Sofronie „n-au luat nici pă al d-al zăcile, ci au luat fruntia în partia ci i-au plăcut di-a rîndul”. Deși după obicei dădeau logofătului care scria cînd duceau dijma 1 pui de găină la Sf. Petre și o găină la Crăciun, acum li se ia o găină și 10 parale. Țăranii mai reclamau că deși fac 9 zile de clacă, egumenul nu le dă lemne de foc, nuiele și altele și

24. Ibidem, f. 97.

25. Ibidem, f. 98.

26. Documente privind relațiile agrare..., pag. 474—475 (nr. 309).

27. Ibidem, pag. 763—764 (nr. 610).

sint nevoiți să cumpere de pe alte moșii iar pe cei care-i prinde „ne zălojaști și ne bate de moarte“. Locuitorii cer domnului să poruncească egumenului „să păzească trahtaturile vechiurilor obiceiuri“ și să le dea o carte „ca nu de cite ori să vor schimba egumenii să avem acest fel de încărcături și să ne stingem cu cheltuielile tot umblînd în judecăți“. În caz că nu li se va face dreptate de către domn, locuitorii amenință că „toți cu totul ne răspundim, care încotro cu ochii vom viadia“.²⁸

Atunci cînd împrejurările permit, întîlnim cazuri de prădare a mănăstirii. Profitînd de faptul că în timpul luptelor dintre turci și austrieci din vara anului 1737, mănăstirea este prădată de către aceștia, locuitorii din jur găsesc nimerit prilejul de a prăda și ei mănăstirea. Sperînd în recuperarea unor bunuri prădate, egumenul Dionisie se jăluiește mitropolitului Ștefan care, la 4 ianuarie 1738, dă o carte de blestem, pentru ca cei care au prădat să dea înapoi sau să arunce „ca să găsească ori bani ori arămuri sau vase de cositoriu sau vari ce scule sau dichise de ale mănăstirii“.²⁹

Nereușind să-și îmbunătățească situația lor, în ciuda tuturor mijloacelor folosite, țăraniii vor fugi de pe moșiile mănăstirii. Mergînd la mănăstirea Nucet, Leon Tomșa, domnul Țării Românești (1629—1632), a trecut și prin satul Livezeni, slobozia mănăstirii, care „de la o seamă de vreme încoace se-au risipit de bogate păsuri și nevoi ce au avut asupra lor“. Văzînd această slobozie „fugită și spartă“, domnitorul scutește, la 11 iunie 1631, de dări și slujbe satul Livezeni, ca să fie de ajutor mănăstirii.³⁰ Dintr-o jalbă înaintată domnitorului, la 23 noiembrie 1823, reiese să locuitorii satului Bădești ce erau șezători pe moșia mănăstirii au fugit de mai multe ori din cauza arendașului Gheorghe Diamandoglu care i-a „stins cu multe ale lui rele obiceiuri“.³¹

Una din cele mai grele probleme pe care le-au avut de rezolvat egumenii a fost aceea a robilor țigani. Tratatamentul aspru care li se aplica și caracterul lor greu de supus au făcut ca țiganii să ducă o permanentă luptă pentru îmbunătățirea situației. Făcînd parte din averea mișcătoare a mănăstirii, țiganii sint trecuți în catagrafii nominal. Comparativ cu alte mănăstiri din țară, mănăstirea Nucet avea un număr de țigani destul de mic. Astfel, la 24 iulie 1829, numărul lor era de 148,³² pentru ca în august 1842 să fie de 118.³³

Jalbele pe care robii țigani le înaintează domnitorului sau mitropolitului conțin nemulțumirile și regimul aspru care li se aplica. La 16 mai 1818, mai mulți robi ai mănăstirii înaintează o jalbă împotriva egumenului Sofronie, pentru că „vechiurile obiceiuri ce avem și noi [...] nu ni le păzește“. Țiganii se plîng să le lipsește hrana și că sint batjocoriți, iar cînd vreunul din ei este vinovat este băgat „cu mîinile în butuce, il

28. Ibidem, pag. 501—502 (nr. 342).

29. Arh. St. Buc., M-rea Nucet, XXII/14.

30. D.R.H., B. Țara Românească, vol. XXIII, pag. 396—397 (nr. 246).

31. Arh. St. Buc., M-rea Nucet, XXIII/25.

32. Biblioteca Academiei R.S.R., ms. 724, f. 291 r.

33. Ibidem, f. 320.

pune de face cîte cincisute de mătăanii și îl bate de moarte”.³⁴

La rîndul lor, nici țiganii nu se dau înapoi în a provoca mănăstirii diferite pagube. Din zăpisiul pe care, la 18 august 1802, un locuitor diin Nucet îl dă egumenului mănăstirii, aflăm că acesta, împreună cu un țigan, a spart pivnița mănăstirii, furînd de acolo cca. 300 vadre de vin.³⁵ La 19 noiembrie 1833, mai mulți locuitori din satele Nucet și Olari dau un zăpis egumenului Sofronie prin care iau în chezăsie atît pe cei trei țigani care au furat vin din pivnița mănăstirii cît și toată țigănia.³⁶

Firea lor nestatornică și speranța de a găsi un trai mai bun i-au făcut ca, la orice ocazie favorabilă, să fugă de pe moșiile mănăstirii. Pentru aducerea lor înapoi, mănăstirea apelează la domnie care îi acordă tot sprijinul. Astfel, la 29 iulie 1735, Grigore al II-lea Ghica dă o carte egumenului mănăstirii ca să aducă înapoi țiganii mănăstirii ori unde i-ar găsi „pentru că fiindu țigani răi de lucru și învățați a fugi, s-au sculat de au fugit dde la sfînta mănăstire”.³⁷ Și domnitorul Mihai Racoviță dă o carte egumenului Dionisie, la 8 ianuarie 1750, ca „să caute ca ori unde ar găsi țigani de ai mănăstirii fugiți în țară, ori prin țigăanii domnești, ori boierești, ori ale altor mănăstiri” să-i aducă înapoi.³⁸ Catagrafia mănăstirii întocmită în august 1842 are o rubrică specială pentru țiganii fugiți numărul lor fiind la această dată de 7.³⁹

În timpul revoluției din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu, profitînd de fuga egumenului Sofronie la Brașov, țiganii jefuiesc mănăstirea. După întoarcere, Sofronie a încercat să recupereze o parte din bunurile furate, însă țiganii se jăluiesc boierilor caimacami și domnitorului. La 25 august 1822, mai mulți robi țigani înaintează o primă jalbă boierilor caimacami împotriva egumenului Sofronie pe care îl acuză că s-a „unit din vreme cu apostății” și că după ce s-a întors de la Brașov „au început a ne căzni, ne pune cîte o vină, ne globește cu bani, la unii ne-au luat vitele, la alții ne ține nevestile în hiară și toată rîvna ca să ne jefuiască”. La 25 august 1822, boierii caimacami poruncesc ispravnicilor județului Dimbovița să cerceteze jalba țiganilor.⁴⁰ Din raportul pe care, la 20 septembrie 1822, Ioniță Popescu, condicarul județului, îi înaintează ispravnicatului în urma cercetării făcute, rezultă, că țiganii au tăgăduit faptul că Sofronie a fost unit cu „apostății” și că, „după ce s-au întors din Brașov nu i-au căznit, nici i-au globit”. La cercetarea făcută, țiganii au recunoscut luarea numai a o parte din bunurile mănăstirii. Astfel, ei au recunoscut că, spărgînd un pătul, au luat 300 kg. porumb, că cei 220 bollovani de sare au fost luați nu numai de ei ci și de locuitorii români. că au luat „hiarale clopotilor”, însă „hiarele dă la 22 ferestre ale bisericii și ale casilor” au fost luate de români. Egumenul însă i-a acuzat și de luarea altor bunuri ale mănăstirii. Astfel, negăsind cele 180 de farfurii

34. Arh. St. Buc., M-rea Nucet, XXI/45.

35. Ibidem. XXIII/8.

36. Ibidem. XXII/73.

37. Ibidem. XX/73.

38. Ibidem. XX/88.

39. Biblioteca Academiei R.S.R., ms. 724, f. 320.

40. Arh. St. Buc., M-rea Nucet, ms. 457, f. 150.

și castroane de marmură acolo unde erau puse, egumenul le-a căutat în moloz unde ar fi trebuit să cadă „din arsura focului“, însă, negăsind „nici hîrburi“, le-a cerut „dă la țigani că alți oameni streini nu le-au luat“. Tot pe țigani i-a apucat egumenul de „așternuturile casilor, de plapome și saltele“, însă aceștia au răspuns că au fost luate de „arvați“. Privitor la buțile ce se aflau în pivnița mănăstirii, țiganii au răspuns că au ars, însă „căutîndu-să în pimniță, nu să văzu nici un cărbune“. Din buțile aflate în „pimnița cea boltită unde nu au răzbit focul“ și în curtea mănăstirii unde n-a ars nimic, s-au mai găsit numai 9 și tot pe țigani îi acuză egumenul „neputînd alți oameni streini a intra în mănăstire de frica țiganilor“. Raportul conține și alte nemulțumiri ale egumenului împotri-va țiganilor. Întrucît din toți robii mănăstirii „nici unul nu să află în lucru la prefacerea mănăstirii, trăgîndu-să toți“, egumenul „întîmpină toate trebile mănăstirii cu plată la oameni streini“. De asemenea, egumenul este nemulțumit de țigani pentru că, din cauza proastei paze, din cei 106 rimători ai mănăstirii au rămas numai 50 „umblîndu-și aceștia fără păzitor“.⁴¹

La 16 octombrie 1822, robii țigani înaintează o altă jalbă împotri-va egumenului Sofronie, de data aceasta domnitorului, pentru că „toate milile și obiceiurile ce am avut ni le-au tăiat“. Țiganii se plîng că, după obicei, primeau pe fiecare an cîte 6 perechi de opinci, o zeghe la 3 ani, c oca de vin toamna, însă, „numitul nici una nu ne-au dat, iar dă la arvați încoace încă ne-au tăiat și merticu hrani cu care ne țineam viața“. Țiganii se plîng să interzicăndu-le „a tăia lemne pentru trebuința casilor noastre, dă nevoe ne-am tăiat livezile noastre dă pruni, dă le-am arsu în loc dă lemne“.⁴² Întrucît și egumenul se plînge domnitorului pentru jafurile făcute de țigani, acesta poruncește marelui logofăt cercetarea acestui caz. Din anafora pe care marele logofăt o înaintează domnitorului în urma cercetării făcute, rezultă că „acești robi dintr-un ceput au fost nesupuși și pricinuitori de pagubă la mănăstire și acest fel de piri fac cu socoteală ca să scape de pedeapsa ce li să cuvine pentru că prin jebă l-au făcut apostatu și i-au jăfuit“. Marele logofăt propune domnitorului ca bunurile furate de țigani și care se mai găsesc la ei să fie înapoiate mănăstirii, iar pentru cele vîndute românilor să hotărască domnitorul. De asemenea, propune ca țiganii să fie trecuți la bir „lăsînd în slujba mănăstirii numai pă cei ce va voi igumenul“. Pentru ca țiganii să se supună egumenului, „cei întiiu răzvrătitori“ trebuiau puși „în fiiară și bătîndu-i mai întiiu în falangă acolo în vileazul tuturor, să-i aducă aici și să-i dea în osînda pușcării“. Prin rezoluția pusă la 27 octombrie 1822 pe marginea acestei anaforele, domnitorul Grigore Dimitrie Ghica aprobă propunerile, „făcînd numai aceste osebir, adică și lucrurile ce să va dovedi că le-au vîndutu pe la rumâni, dovedîndu-să că sînt cu adevărat ale mănăstirii sau ale egumenului, să le înlănească de la ei și, apoi, pă acei țigani răzvrătitori numai acolo să-i pedepsească cu falangă făr de a-i mai aduce aici de a li să face și osînda închiderii pușcării“.⁴³

41. Ibidem, f. 151—152 v.

42. Ibidem, f. 153.

43. Ibidem, XXI647.

Ca urmare a acestor hotărâri, la 5 decembrie 1822, mai mulți robi țigani dau un zapis egumenului Sofronie prin care se obligau ca, pentru porumbul „luat din pătulu cel învălit cu scînduri dă brad“, să dea mănăstirii 560 de taleri în timp de 10 luni.⁴⁴

Fără a îmbrăca forme violente, lupta permanentă pe care țăranii și robii țigani au dus-o împotriva exploatării mănăstirii a contribuit uneori la îmbunătățirea situației lor. Incapabili de a face față singuri acestei lupte, egumenii vor apela în special către domnie care îi va acorda tot sprijinul.

44. Ibidem, ms. 457, f. 160.

